

*Олена Змієвська
(Вінниця)*

КОГНІОТИП ЯК ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИЙ МОДУС РЕАЛІЗАЦІЇ АВТОРСЬКОЇ СЕНСОРИКИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Реалізація лінгвосеміотичного принципу виявлення авторської сенсорики у художньому тексті здійснюється нами за допомогою створення когніотипу сенсорики як ментально-лінгвістичної сутності, адже когніотип взагалі (термін А.Г.Баранова) – це функційна одиниця текстової дійсності, що містить блок функціональних когнітивних структур про певну предметну галузь і матеріалізується через лінгвістичні (тексти) та інші символи (музика, живопис)” [1, с. 4].

У цьому дослідженні когніотип сенсорики визначається нами як комплекс здобутих крізь сенсорний фільтр знань про світ, який актуалізується у текстовій семантиці через набір сенсорно значущих одиниць і/або компонентів тексту, а саме сенсорних домінант, що прямо або опосередковано вказують на сенсорний бік авторської присутності в тексті. Когніотип сенсорики займає проміжну позицію між об’єктивними, або універсальними знаннями та індивідуальними перцептивними знаннями автора, що опредмечуються у тому чи іншому текстовому фрагменті.

Преш ніж перейти до розгляду лінгвосеміотичної природи когніотипу сенсорики нагадаємо, що текстова діяльність, і художній текст взагалі, розглядаються нами як семіотична діяльність макрознака, де компонентами семіозиса, означуючим і означувальним, виступають когнітивні структури різних рівней абстракційності. Отже, когніотип сенсорики як когнітивна структура представлення знань є компонентом семіозиса. При цьому об’єктивні знання світу крізь сенсорний фільтр (ми розуміємо їх як набір знань про концептуальні параметри) набувають функцію означуючого у художньому тексті, тоді як суб’єктивно марковані індивідуальні знання

автора та співвіднесені з ними авторські інтенції щодо зображення текстового світу шляхом сенсорної фільтрації визначаються як означувальні у семантиці тексту.

Ми приєднуємось до думки тих авторів, які вважають, що базовим принципом організації інформації у тексті є метонімічне висунення [1, с. 8], що базується на відношенні “частина : : ціле”. Те, що матеріалізується у художньому тексті, виконує семіотичну функцію “частини” по відношенню до цілого, яке знаходиться поза текстом, а саме – у свідомості людини (автора і читача) [1, с. 4]. Когніотип сенсорики трактується нами як “ціле”, а конкретна текстова реалізація певного сенсорного модусу або складової сенсорики – як “частина”. Таким шляхом вона набуває статусу лінгвістичного символу. Останній базується на встановленій у процесі текстової діяльності автора суміжності між означаючим (когніотип сенсорики) та означувальним (текстовою реалізацією перцептивних знань автора). Отже, знання, що містяться у когніотипі сенсорики, дозволяють авторові тексту використовувати принцип метонімічного висунення значущих складових сенсорики у процесі побудови текстового світу і, таким чином, втілювати сенсорику у художньому тексті.

Когніотип сенсорики складається з таких компонентів: 1) VISION; 2) HEARING; 3) TOUCH; 4) SMELL; 5) TASTE; 6) VESTIBULAR SENSE; 7) KINESTHETIC SENSE. Кожний з компонентів поділяється на низку ключових підструктур, що об’єднують у своїх межах групи слів лексико-семантичної сітки “сенсорики”, а саме:

VISION

a) sight; b) look; c) inspection; d) view.

HEARING

a) sound; b) silence; c) loudness; d) deafness; e) faintness.

TOUCH

a) pressure; pain; heat; cold.

SMELL

a) odour; b) inodourousness; c) fragfance; d) fetor.

TASTE

a) flavour; b) insipidity; c) pungency; d) sweetness; e) sourness;; f) savourness; g) un savourness.

KINESTHETIC SENSE

a) space.

VESTIBULAR SENSE

a) movement.

Будь-який з компонентів когніотипу сенсорики може приймати участь у процесі художнього семіозиса як “частина” з метою виявлення сенсорного шару текстової семантики. Це досягається завдяки спеціальній організації текстової інформації, а саме – моделюванню семантики художнього тексту.

Список використаної літератури

1. Яковенко Н.Э. Когнитивно-прагматический подход к пониманию текста (когнотип внешности): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Кубанский гос. ун-т. – Краснодар, 1998. – 18 с.